

La lògica del “qui paga mana”

El Banc Mundial travessa la pitjor crisi de popularitat dels seus 57 anys d'història. El moviment d'antiglobalització l'acusa de concedir crèdits a canvi d'imposar al Tercer Món polítiques neoliberals en forma de plans d'ajustament estructural, que, si bé milloren el quadre macroeconòmic, tenen efectes socials nefastos i agreugen encara més les diferències entre rics i pobres.

El Banc Mundial és una institució internacional amb seu a Washington, que compta amb 20.000 empleats i 67 oficines a l'estranger. Es defineix com “el principal proveïdor d'assistència per al desenvolupament, atès que atorga uns 20.000 milions de dòlars (3,8 bilions de pessetes) en préstecs cada any, per combatre la pobresa al món”. En els 100 països que en són clients, hi viuen uns 4.700 milions de persones que pateixen condicions de vida molt dures: “3.000 milions viuen amb menys de dos dòlars cada dia i 1.300 milions amb menys d'un dòlar diari, 40.000 persones moren ca-da dia a causa de malalties prevenibles, 130 milions no tenen l'oportunitat d'anar a escola i 1.300 milions no tenen aigua potable”, segons aquest organisme.

Davant d'aquesta situació, la filosofia del Banc és ben clara: “Alguns d'aquests problemes de desenvolupament es poden solucionar i se solucionaran mitjançant corrents de capital privat. És per això que s'està ajudant els països a reforçar i mantenir les condicions fonamentals que necessiten per atraure inversions privades i retenir-les.” Els seus objectius prioritaris són ajudar els països pobres a reduir la càrrega del seu deute, a combatre la corrupció, a enfortir i reformar els sistemes bancaris i els sectors financers, a satisfer les necessitats futures d'aliments i donar més atenció al desenvolupament agrícola i rural, a adquirir coneixements i adoptar tecnologies de comunicació modernes i a assegurar que el desenvolupament concordi amb les necessitats socials i culturals dels beneficiaris.

Per aconseguir aquests objectius, el Banc Mundial disposa de cinc institucions diferents: el Banc Internacional per la Reconstrucció i pel Desenvolupament (BIRD), l'Associació Internacional pel Desenvolupament (AID), la Corporació Financera Internacional (CFI), l'Organisme Multilateral de Garantia d'Inversions (OMGI) i el Centre Internacional d'Arranjament de Diferències Relatives a Inversions (CIADI). El BIRD concedeix préstecs i assistència per al desenvolupament als països d'ingressos mitjans i als pobres amb capacitat de pagament, l'AID atorga préstecs sense interès als països més pobres, la CFI dóna suport al sector privat invertint en empreses, l'OMGI fomenta la inversió estrangera atorgant garanties als inversors estrangers contra pèrdues per riscos no comercials, i el CIADI promou inversions internacionals amb procediments de conciliació i arbitratge.

“En línies generals, els països que tenen una renda per càpita de menys de 925 dòlars reben crèdits sense interès i amb terminis llargs de devolució (35-40 anys) de l'AID. Els països amb una renda per càpita superior als 925 dòlars però inferior als 5.200 poden rebre crèdits de part del BIRD en condicions menys favorables, però menys oneroses que les que ofereixen els bancs privats. Els països amb rendes superiors no tenen dret a rebre'n perquè es considera que ja s'han 'graduat' i ja són països desenvolupats”, explica Alexandre Muns, professor d'Organització Econòmica Internacional a l'Escola Superior de Comerç Internacional (ESCI) de la Universitat Pompeu Fabra.

El president del Banc Mundial, James Wolfensohn, i el ministre espanyol d'Economia, Rodrigo Rato, durant un acte de l'entitat financera a Madrid. L'estat espanyol en forma part, però el gran pes de l'organització recau en els Estats Units, Gran Bretanya, el Japó, Alemanya i França.

Impulsat pels EUA. El Banc Mundial es va crear l'any 1944 arran dels acords de Breton Woods. Per a Arcadi Oliveres, professor d'Economia Mundial a la Universitat Autònoma i vicepresident de Justícia i Pau, aquest context va marcar la naturalesa del Banc. "Els EUA van ser els únics guanyadors reals de la Segona Guerra Mundial. Aleshores, de 1944 a 1949, van impulsar la creació del Fons Monetari Internacional, el Banc Mundial, el GATT i l'OECE. Aquests organismes, en el fons, el que pretenen és organitzar una economia mundial al servei de les empreses dels EUA; aconseguir que els països es recuperin perquè puguin ser clients seus, i clients solvents. Aquest esquema inicial amb els anys evolucionà. El primer organisme que canvià és l'OECE, que, un cop esgotats els recursos del Pla Marshall, es converteix en l'OCDE, que es pot considerar també el club dels països més rics del món. El segon que canvià

és el Banc Mundial (llavors Banc Internacional per la Reconstrucció i pel Foment, BIRF), que, a partir del 1962, un cop reconstruïts Europa i els Estats Units, veu que la reconstrucció ja s'ha acabat i aposta pel desenvolupament. És llavors quan es crea el BIRD, l'AID i el CFI i que adopta el nom de Banc Mundial", explica Oliveres.

Després de 57 anys d'història, del Banc se'n poden criticar diversos aspectes, segons pensa Arcadi Oliveres. El primer és el tipus de projectes, que a vegades no s'han correspost amb les necessitats bàsiques de la població dels països pobres, sinó amb els interessos dels països rics que els finançaven. S'han fet grans oleoductes, aeroports, embassaments, obres gegants amb poca repercussió sobre la població del país. "També és cert que després d'aquests casos, el Banc va fer un cert reajustament dels seus programes i va endegar projectes més adreçats a les necessitats

bàsiques i als aspectes ecològics, tot i que alguns experts asseguren que no sempre són massa encertats", afegeix Oliveres.

La segona raó per criticar el Banc Mundial és que no es poden rebre crèdits si prèviament no es compleixen fidelment les polítiques marcades per l'FMI, que s'anomenen plans d'ajustament estructural (PAE). "Si un país no es compromet a portar-se bé, o sigui, a tornar els crèdits, no li donen els diners. És a dir, el crèdit es dóna en teoria per aconseguir que el país millori, però la idea de debò és que aquell país sigui solvent per tornar el crèdit. I això es fa per mitjà de la imposició d'uns PAE que tenen enormes costos socials", assegura Oliveres, per qui els efectes de les polítiques neoliberals sobre les poblacions del Tercer Món han estat nefastos: "Les empobreixen, trenquen les seves possibilitats d'autosuficiència alimentària, menyspreen el valor dels seus

Arcadi Oliveres: "El que interessa és dir quanta gent mor de gana cada dia, i si moren 60.000 persones de gana cada dia, com està passant, a mi el quadre macroeconòmic no em val."

productes, s'emporten els seus científics cap als països del nord, les empreses transnacionals hi van per emportar-se el màxim benefici i se l'emporten d'una manera impune..."

L'economista nord-americà i professor de la Universitat Massachusetts Boston, Arthur McEwan també subscriu aquesta tesi. En el seu darrer llibre, *¿Neoliberalismo o democracia?* (Intermón Oxfam, 2001), afirma que el BM i l'FMI utilitzen constantment la seva influència en les polítiques de molts països per imposar el neoliberalisme. Això comporta que els governs redueixin despeses i obrin al màxim l'economia al comerç i a la inversió estrangeres, fet que provoca la retallada dels programes socials i disminueix les possibilitats de control social de l'activitat econòmica. McEwan posa un exemple: "En la Sud-àfrica *postapartheid*, quan els moviments populars han exigint polítiques socials que millorin directament les condicions materials de la majoria, se'ls ha dit que s'havien d'esperar. Les millores directes requerien programes per redistribuir els ingressos: impostos progressivament més alts, sous mínims i reforma agrària, per exemple. A més, els programes dissenyats per satisfer les necessitats immediates de la majoria implicarien el govern en la producció,

per exemple, en la construcció de vivendes. Tot això seria un anatema per als inversors privats; els sud-africans amb capital se l'emportarien del país i els estrangers no hi invertirien. D'aquesta manera, argumenten els neoliberals, els esforços per millorar directament les condicions materials de la majoria es veurien frustrats per la 'lògica' del sistema global". Per a aquest economista nord-americà, s'han aplicat arguments similars a Mèxic durant el debat sobre l'Acord de Lliure Comerç d'Amèrica del Nord (NAFTA) o a l'antiga Unió Soviètica i l'Europa de l'Est després de la desaparició dels règims comunistes.

Funcionament poc democràtic. El BM està format per més de 180 països, representats per una Junta de Governadors i per una Direcció Executiva amb seu a Washington. Cada país nomena un governador, però com que la Junta es reuneix només un cop l'any –al setembre o a l'octubre–, la majoria de les facultats dels governadors es deleguen a la Direcció Executiva, que es reuneix cada setmana. Aquest organisme està format per 24 directors, cinc dels quals representen cadascun dels principals accionistes –els EUA, Gran Bretanya, el Japó, Alemanya i França–, mentre

**Alexandre Muns:
"No ha estat el
Banc Mundial
el que ha posat
en marxa la
globalització,
ni té els recursos
per fer-ho,
si es compara
amb les grans
multinacionals"**

que els altres dinou directors representen els més de 175 països restants. El president del Banc és tradicionalment dels EUA, atès que n'és el principal accionista.

Per a Arcadi Oliveres, "el Banc Mundial és una institució amb una gran manca de democràcia i una absoluta impunitat. El seu sistema de vot s'estableix segons la quota que es paga. I resulta que només nou països aporten el 52% dels recursos. A més, és un organisme que no està obligat a presentar comptes a ningú".

Per a Alexandre Muns, en canvi, "el Banc Mundial certament té defectes de funcionament propis d'una institució de 20.000 empleats, però no hauria de ser l'objectiu dels atacs dels grups d'anti-globalització. Deixant de banda el judici de valor que pugui fer cadascú sobre la globalització, no ha estat el Banc Mundial el que l'ha posat en marxa, ni té els recursos per fer-ho, si es compara amb les grans multinacionals o els diners que mouen els mercats financers".

Els defensors de les polítiques del Banc Mundial argumenten que hi ha països que han passat de ser receptors de crèdits de l'AID a ser receptors de crèdits del BIRD, i després a graduar-se completament i convertir-se en donants.

“L'exemple més espectacular és Corea del Sud, que demostra que es pot passar del subdesenvolupament a nivells alts de desenvolupament en quaranta anys. Els crèdits concedits pel Banc Mundial segurament han contribuït a aquesta evolució favorable”, argumenta Alexandre Muns.

Per a Arcadi Oliveres, però, “aquest exemple és molt ‘punyeter’. Corea del Sud ha rebut un gran ajut del Japó i els EUA per tenir un aliat davant de Corea del Nord. A més, la raó bàsica del seu creixement –igual que a Taiwan, Hong Kong o Singapur– és que són països que no estaven endeutats prèviament. Ara, si resulta que ets un país com Bolívia i estàs endeutat pertot arreu és molt difícil que un crèdit del Banc Mundial et pugui ajudar”.

El professor Oliveres considera fonamental distingir entre el que s'anomena el quadre macroeconòmic i el benestar de la gent: “Si contemplem el preu interior brut, la població activa, el nivell d'exportacions, la inflació, etc., no és estrany que després de l'aplicació de programes d'Ajustament Estructural i crèdits del Banc Mundial aquestes variables hagin millorat. Però, particularment, no crec que el quadre macroeconòmic sigui l'explicació de la situació econòmica d'un país. Si, com passa ara, les necessitats de les cinc sisenes parts de la humanitat no estan satisfetes, ja poden anar dient que tenim un quadre macroeconòmic bo. El que interessa és dir quanta gent mor de gana, i si moren 60.000 persones de gana cada dia, com està passant, a mi el quadre macroeconòmic no em val. Si em diuen que les dades macroeconòmiques d'alguns països han millorat després d'un crèdit del Banc Mundial, ho reconeixeré. Ara bé, si els pregunto com ha evolucionat el benestar de la població, m'hauran de dir ‘cap a pitjor’. Un exemple ben clar és Xile. Amb Augusto Pinochet, el quadre macroeconòmic va millorar com mai, però Santiago de Xile es va convertir en la segona ciutat del món amb unes diferències més grans entre el 20% més ric i el 20% més pobre de la població.”

Núria Farell

BURJA ROCK

2001

SÒBER

22 de juny
burjassot

ROSENDO

pati de
les sitges

INSANIA
TRANSFER

21,00h

Producció: Anticòrpora, 1.400 100.011
Venda: Anticòrpora i El Centre Impres,
Servidors de Cultura
de Burjassot i FNAC
informació: 96 336 06 30/31

Entrada
963 99 55 77
902 11 55 77

Cultura i Juventut